

Forhandlinger under tvang?

Fra foreningen

Lønnsoppgjøret i 1998 varslet et brudd med årelang tradisjon om samordnede lønnsoppgjør innenfor et inntektspolitisk samarbeid. Bondevik-regjeringen nedsatte derfor fire utvalg som skulle se på forskjellige sider av arbeidslivet. Nå har det siste av disse utvalgene, Stabel-utvalget, avgitt sin innstilling NOU 2001: 14 *Vårens vakreste eventyr...?* De tre andre var Arntzen-utvalget (NOU 1999: 14 *Forberedelse av inntektsoppgjørene i 1999*), Colbjørnsen-utvalget (NOU 1999: 34 *Nytt millenium – nytt arbeidsliv?*) og Holden-utvalget (NOU 2000: 21 *En strategi for sysselsetting og verdiskaping*).

Stabel-utvalget fikk i oppdrag å se på forhandlingsordningene, blant annet med grunnlag i Arbeidsrettsrådets innstilling fra 1996. Dette rådet foreslo at man skulle stramme inn forhandlingsretten betydelig og lovfeste et ufravikelighetsprinsipp som ville medføre at ingen kunne få annerledes avtaler enn de som allerede var inngått med en hovedorganisasjon innenfor et område.

Stabel-utvalget har lagt stor vekt på folkeretten og ILO-konvensjonene. Forhandlingsrett og streikerett er grunnleggende rettigheter i arbeidslivet og kan ikke ved lov innskrenkes med unntak av statstjenestemenn som utøver forvaltningsmyndighet. Dette har utvalget tatt til etterretning, men har samtidig fremmet forslag som skal gjøre det vanskeligere for frittstående organisasjoner å fremtvinge vesentlig bedre lønnsoppgjør for sine medlemmer enn det andre oppnår. Samtidig skal det være en fordel, og ikke en ulempe, for arbeidstakerorganisasjoner å være tilsluttet forhandlings sammenslutninger/hovedorganisasjoner.

Det inntektspolitiske samarbeid i 1990-årene har medført at partene (det vil si LO, NHO og staten) er blitt enige om hvilken lønnsvekst landets økonomi tåler uten at konkurransevnen svekkes. Deretter har de såkalte frontfag, som i praksis har vært den eksportrettede industri, gjennomført forhandlinger. Resultatene i disse forhandlinger har dannet mal for de andre oppgjørene, inklusive stat- og kommunesektor.

Arbeidsgiverrepresentantene i Stabel-utvalget (unntatt staten) har hevdet at denne linjen må fortsette, men i mye strammere og mer bindende regi. Dette syn vil i praksis bety at man ikke lenger forhandler, men at lønnsoppgjøret nærmest blir administrativt fastsatt av Det tekniske beregningsutvalg. Det eneste alternativet til dette er, etter arbeidsgiverorganisasjonenes syn, en fullstendig fristilling av lønnsdannelsen. Arbeidstakerorganisasjonene mener man fortsatt skal danne seg en felles mening om hvilken lønnsvekst landets økonomi tåler, men at dette bare skal være retningsgivende for de påfølgende forhandlinger. Det vil bety at resultatet innenfor enkelte områder

både kunne bli høyere og lavere alt etter arbeidsgivers behov og økonomiske evne.

For ikke å stimulere til dannelsen av frittstående organisasjoner foreslås det at disse i statsområdet får begrense sin lokale forhandlingsrett til forhandlingsområder hvor de er representative for en yrkesgruppe.

Det har vært enighet i Stabel-utvalget om at det særlig er på kommunal sektor de siste års lønnsoppgjør har vært problematiske. Gjentatte ganger har sammenslutningene anbefalt et forhandlings- eller meklingsforslag, mens enkeltstående forbund etterpå har forkastet det samme forslaget og gått i streik. Stabel-utvalget ønsker derfor at forhandlings sammenslutningene også på kommunal sektor skal godta eller forkaste et resultat på alle forbundenes vegne, slik som det i dag er i statsområdet. I de sentrale forhandlinger må dessuten frittstående organisasjoner, før de kommer til forhandlingsbordet, slutte seg til hovedavtalens forhandlingsbestemmelser. Dermed vil de forplikte seg til å ha samme forhandlings- og meklingsløp som forhandlings sammenslutningene. Utvalget foreslår imidlertid ikke å lovfeste dette for kommunal sektor, men ønsker at partene skal inngå avtaler om forhandlingsordningen som sikrer dette.

Hvis ikke partene i arbeidslivet opptrer «fornuftig», har Stabel-utvalget et ris bak speilet. De foreslår for det første at Riksmeklingsmannen kan legge frem et meklingsforslag og avkreve at dette skal behandles enten i organisasjonenes besluttende organer eller eventuelt sendes til uravstemning. Det vil da være forbud mot arbeidsnedleggelse inntil svarfristen. Dette forslaget er ikke støttet av LO. Den andre delen av riset er at Riksmeklingsmannen skal ha anledning til å koble avstemning for flere fag. For eksempel kan da en mindre, frittstående organisasjon kobles mot en hovedsammenslutning, noe som ville «usynliggjøre» den mindre organisasjons medlemmer. Dette forslaget støttes ikke av de tre andre hovedsammenslutningene blant annet fordi det hevdes at dette er klart i strid med den praksis ILO inntil nå har godtatt.

Det er grunn til å være tilfreds med at Stabel-utvalget har lagt Arbeidsrettsrådets forslag død en gang for alle. Bortsett fra den uinnskrenkede koblingsadgang er utvalgets forslag til å leve med. På den annen side gir det ingen drahjelp til våre medlemmers lønnsdannelse i offentlig sektor.

Stabel-utvalgets innstilling skal nå på høring. Resultatet av dette vil sikkert også få innflytelse på arbeidene i de partssammensatte utvalg som ble nedsatt etter forrige hovedoppgjør. Her skal partene se både på forhandlingsordningen og lønssystemene med tanke på endringer frem mot hovedoppgjøret i 2002.

Hans Petter Aarseth
president